

BURDIN-OLAK (I)

GURE LANAREN EDESTI LABURRA

Ola-gizonk sutegian: Zuriz, goitik beera kapela aundiā

Euskalerrria beti izan da erri langillea eta gure lurra, batez be antxiña eta Kantauri Mendietatik itxas-aldera, lurgintza-rako egokia izan ez arren, lurra emonkor biurtu dogu geienetan etxerako bear genduzan janariak lortzeko.

Antxiña-antxiña euskaldunak eiztariak eta arrantzaleak izan ziran, gure kobetako astarrenak agertzen daukuen lez. Urte asko igaro eban aldi orrek. Orduan biziarea naikoa geldia zan. Besterik ez zan egiten aurrean egoana artu baiño.

Geroago etorri zan euskaldunentzat artzaintza-aldia. Aldi orren lekuko dira gure artean ain ugari agiri diran triku-arriak edo dolmenak. Aurrerapen aundia izan zan, edesti osoan aundiena diño batzuk, abereak ezi eta sendiaren ondora ekartea. Ba-dira iru milla urte inguru jokabide ori artu genduala. Gaiñera gure mendiak eta mendi-arteak egokiak ziran artalde aundiak janaritzeko.

Ondoren nekazaritza etorri zan: zelaietan berez sortzen ziran, berez lurak emoten ebazan janariak, lan eginda ugaritu eta obetu. Orra or nekazari edo lugiñaren asmo ederra. Olako lanak egiteko egokia zan gure erriaren egoaldea, Araba'rik geiena eta Naparroa'ren egoalde zabala. Nekazaritza ondo be ondo batu zan euskaldunen izakereagaz eta gure sendiak bakar-etxeetan aurkitzen doguz euren soloak lantzen eta euren abereak zaintzen. Erromatarrek asko lagundu euskuen lanbide au indartzeko eta ia gure egunetara arte iraun dau biziera onek. Baserria eta nekazaritza izan dira gure oiturak, gure izkuntza eta gure biziera ondoen zaindu dabenak, arrantzaleakaz batera.

Baiña baserriagaz batera, antxiñatik, burdingintza izan da euskaldunen lana. Erri batzuk lur gitxi dauke eta oletatik bizi izan dira, esaterako Ubidea ta Otxandiano, naizta olakoetan be artzaiñak eta nekazariak osoan alboratuak izan ez.

Lurgintzagaz batera indar gitxiagokoak izan diran beste lan batzuk gogoratu bear dira. Esaterako gatzaren lana. Gogoratu Leniz erria edo, oraindiño bere gatz-lekuak agirian dauzan Añana'ko Gatzaga, Araba'n.

Gatzaren langintza onek aldi baten indar aundia izan

eban. Ez dogu aitzu bearko gatzaren matxinada eta "rebelion de la Sal", euskaldun batzuren erailketagaz amaitu zana.

Liñuaren lana be izan dogu eta euleak ez ziran gitxi gure artean. Eta beste lan gogoangarri batzuk, esku-lanak, esaterako otzaragintza, buzttergintza eta abar... Olakoak ia geure aldiaren ezagutu doguz.

Idaz-lan zabala litzake ba, euskaldunen langintza azaltzekoa eta danari ez dautsagu oratuko, urrengo zazpi-bat idazlanetan Bizkai'ko burdingintza izango da aztertuko dogun gaia.

Erdi-Aroaren lenengo urteetan asita, Euskalerrriaren berezitasun argia izan da burdingintza. Euskaldunak zergaitik orretara jo eben itauntzen ba'dogu, zio batzuk agertuz erantzun geinke: Orretarako bear ziran len-gaiak ugari geunkezalako, orretarako bear zan indarra gure erreketan geunkalako, toki askotan meatztegi onak euki doguzalako. Eta gaiñera, burdingintzak beste irabazbide aundi bat sortu eban: garraioena. Meazak toki batetik bestera eroan bear ziran, errekak eta lanerako eskuak ugari egozan lekura. Orretarako agertu bear izan eben ididunak, Somorrostro'tik-edo meatza ekarteko "karreteruak".

Errekak bearrekoak ziran oleak bear dauzan tramankuluai eragiteko, esaterako auzpoai, gabia eta txirriteai eragiteko. Egur-ikatz be bearrezkoa eben olak eta toki batzutan landaredia oso ugaria zan. Eta ola-gizonak eurak be toki ta sendi batzutan errezago gertatzen ziran etxeko ogibidea ori zalako gizaldietan zear.

Orregaitik, Bizkai'ko burdingintza ospetsua ta onartua izan zan Europa guztian, ez España-aldean bakarrik. Itxas-ontziak egiteko be bai.

XVIII gizaldira eldu gintzanean, burdingintzak indar aundiagoa artu eban beste toki batzutan, esaterako Suezia'n eta Errusian, burdiña askoz geiago ta obea lortzen eben oneik, eta gure burdiñeak beronen lentasuna galdu eban. Egin eban alegiña barriro indarra artzeko Euskalerrriaren Adiskideen Errege-alkarteak, baiña gure burdin-olak euren azkenera eldu ziran eta Laba Aundiak sortzea izan zan urtebide bakarra, orretarako dirua lortzeko gure meategi onak inglesai salduta. Gero Laba Aundiak be galdu doguz eta ez jaku geratzen ez labarik eta ez meatzik.

Eta zer egin eben euskaldun bizkaitarrak burdin-olakaz?

Oraindiño an-or-emen agiri dira ondakiñak, bideetan meatz-arri erreak be bai, baiña geieneak urun-errota biurtu ziran, olazarraz errotabarriak egin ebezan. Orra or beste irabazbide barri bat, baiña ez luzarorako. Guk gari gitxi geunkan, artoa eioteke beste bide errezago batzuk lortu ziran eta or daukaguz errotak geldi zezeri, ez dakit zeri, itxaroten.

Erri asmatzaillea gara, baiña onaiño eldu gara.

Oarra: "ZER" onetan agertuko doguzan zazpi-zortzi idazlanen oiñarria. Bizkai'ko Arrezki kutxak agertu eban "Colección de Ternas Vascos" aldizkaritik artua da. Joakin Almunia'k argitaratu eban lana da oiñari. Izen au ezagun dogu eta gaurko Joakin onen aita dala uste dot. Dana dala, iñoz itzuli egin arren, geienetan gauza bania sartzen dodaz.

OLAZAR'tar Martin'ek